

8^Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ
ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

«ΜΑΘΗΤΕΣ ΣΕ ΡΟΛΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΗ»

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΩΝ ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ
ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

«Απαγόρευση της φυλετικής
προπαγάνδας και ρητορικής μίσους»

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:
ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:
ΑΛΕΞΑΚΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

15-17 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2023

ΟΔΗΓΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Πίνακας Περιεχομένων

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου	2
2. Ιστορική επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Διεθνής Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων	3
3. Η Επιτροπή για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων: ρόλος και αρμοδιότητες	3
4. Το Άρθρο 4 της Διεθνούς Σύμβασης για την Εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων	4
5. Ανάλυση του Άρθρου 4 της Διεθνούς Σύμβασης με τη βοήθεια των Γενικών Συστάσεων της Επιτροπής.....	5
6. Ειδικότερα Ζητήματα	8
6.1. Φυλετική Προπαγάνδα στην Εργασία.....	8
6.2. Φυλετική Προπαγάνδα και προσφυγικό	9
6.3. Θρησκευτικοί Φορείς και Ρητορική Μίσους.....	11
7. Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες	14
8. Ενδεικτικές επιλογές για πρόσθετη μελέτη	14
9. Βιβλιογραφία	15
10. Ηλεκτρονικές Πηγές	15

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου

Αγαπητές και αγαπητοί εμπειρογνώμονες,

Είναι μεγάλη μας τιμή να σας έχουμε μαζί μας στην Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων με θεματική την Απαγόρευση της Φυλετικής Προπαγάνδας και της Ρητορικής Μίσους του 8ου μαθητικού Συνεδρίου «Μαθητές σε Ρόλο Διπλωμάτη». Αρχικά, θα θέλαμε να σας ευχαριστήσουμε για το ενδιαφέρον συμμετοχής στο Συνέδριο και την Επιτροπή μας και να σας εγγυηθούμε με τη σειρά μας ότι θα είναι μια αξέχαστη εμπειρία για όλους και όλες μας, έμπειρους/έμπειρες ή μη στον μαγικό κόσμο των προσομοιώσεων! Είμαστε περισσότερο από ενθουσιασμένες που θα υπηρετήσουμε ως μέλη του Προεδρείου αυτής της Επιτροπής.

Φέτος γιορτάζουμε τα 75 χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που αποτελεί το πρώτο παγκόσμιο κείμενο για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην ιστορία της ανθρωπότητας. Η Οικουμενική Διακήρυξη μαζί με τα Σύμφωνα του ΟΗΕ- το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα- αποτελούν την Παγκόσμια Βίβλο για τα δικαιώματα του ανθρώπου στον κόσμο. Ανυπομονούμε, λοιπόν, περισσότερο από ποτέ να γιορτάσουμε αυτά τα σημαντικά χρόνια μέσα στην Επιτροπή μας με τον πιο παραγωγικό και ευχάριστο τρόπο!

Είμαστε πεπεισμένες ότι θα ανταποκριθείτε στις προσδοκίες μας μέσα από την προετοιμασία, τη συνεργασία μας και τις καινοτόμες ιδέες σας κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου. Ο παρών Οδηγός Μελέτης θα αποτελέσει πυξίδα σας σε όλη την προετοιμασία σας. Με αυτόν, σκοπεύουμε να σας υποδείξουμε τις σωστές κατευθύνσεις που θα ήταν καλό να ακολουθήσετε, έτσι ώστε να εμφανιστείτε κατάλληλα προετοιμασμένοι και προετοιμασμένες στην Επιτροπή μας. Παρ' όλα αυτά, είναι αναγκαίο να κάνετε και περαιτέρω προσωπική έρευνα σχετικά με το θέμα μας, την πολιτική της χώρας σας, καθώς και τις ευθύνες της Επιτροπής μας.

Θα θέλαμε να σας δηλώσουμε πως από αυτό το σημείο και καθ' όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας σας θα είμαστε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε απορία και διευκρίνιση! Ανυπομονούμε να συναντήσουμε εμπειρογνώμονες ενεργητικούς/ενεργητικές, τολμηρούς/τολμηρές και ευρηματικούς/ευρηματικές και αισθανόμαστε αισιόδοξες πως θα τους/τις βρούμε στα πρόσωπα σας!!

Κάθε επιτυχία στο ΜΡΔ σε όλους και σε όλες, να το απολαύσετε!!

Με εκτίμηση,

Χατζησωτηρίου Θεοδώρα, Πρόεδρος

Αλεξάκη Αλεξάνδρα, Αντιπρόεδρος

2. Ιστορική επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Διεθνής Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) αποτελεί έναν παγκόσμιο διεθνή οργανισμό, που συστάθηκε από 51 ιδρυτικά κράτη (ανάμεσα στα οποία και η Ελλάδα) στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου του 1945 και τέθηκε σε ισχύ στις 24 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, μετά την κύρωση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών από τα κοινοβούλια των κρατών- μερών. Σήμερα αριθμεί 193 κράτη- μέρη. Οι σκοποί του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών καταγράφονται στο άρθρο 1 του Χάρτη, με την παράγραφο 3 να εντάσσει σε αυτούς την «ανάπτυξη και ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας». Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθέτησε τη Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων στις 21 Δεκεμβρίου 1965. Η Σύμβαση αυτή τέθηκε σε ισχύ στις 4 Ιανουαρίου 1969. Η Ελλάδα την κύρωσε με το ν.δ. 494 της 24 Μαρτίου / 3 Απριλίου 1970 «περί κυρώσεως της εν N. Υόρκη υπογραφείσης την 7ην Μαρτίου 1966 Διεθνούς Συμβάσεως Περί Καταργήσεως Κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων» (ΦΕΚ Α'77)]».

3. Η Επιτροπή για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων: ρόλος και αρμοδιότητες¹

Η Επιτροπή για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 1965. Αποτελείται από 18 μέλη, τα οποία οφείλουν να ακολουθούν συγκεκριμένες αρμοδιότητες και ρόλους, με σκοπό τη φυλετική ισότητα των πολιτών.

Το άρθρο 5 της Σύμβασης αποτυπώνει την υποχρέωση των κρατών- μερών να απαγορεύουν και να εξαλείφουν κάθε μορφής φυλετικές διακρίσεις κατά την απόλαυση των ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων. Τα κράτη- μέρη υποχρεούνται να εγγυώνται την ισότητα ημεδαπών και αλλοδαπών στην απόλαυση αυτών των δικαιωμάτων, στο μέτρο που αναγνωρίζονται από το διεθνές δίκαιο.

Η Επιτροπή για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων υποβάλλει συστάσεις προς τα συμβαλλόμενα κράτη-μέρη, οργανώνει συχνά θεματικές συζητήσεις σχετικά με τις φυλετικές διακρίσεις, ενώ προστατεύει τη Σύμβαση για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων.

¹ Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Committee on the Elimination of Racial Discrimination. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CERD/Pages/CERDIntro.aspx>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

4. Το Άρθρο 4 της Διεθνούς Σύμβασης για την Εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων ²

«Άρθρον 4. – Τα Κράτη μέλη καταδικάζουσι πάσαν προπαγανδιστικήν ενέργειαν και πάσας τας οργανώσεις αίτινες βασίζονται επί ιδεών ή θεωριών περί ανωτερότητος μιας φυλής ή ομάδος προσώπων ενός χρώματος ή εθνολογικής προελεύσεως ή αίτινες προσπαθούσι να δικαιολογήσωσιν ή προάγωσι το φυλετικόν μίσος και πάσης μορφής διάκρισιν, και αναλαμβάνουσι την υποχρέωσιν όπως εφαρμόσωσιν άμεσα και θετικά μέτρα ενδεδειγμένα δια την εξάλειψιν πάσης παροτρύνσεως ή ενεργειών προς τοιαύτην διάκρισιν και, προς τον σκοπόν τουτο, τηρουμένων των αρχών των ενσωματωμένων εις την Παγκόσμιον Δήλωσιν των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων άτινα ρητώς εκτίθενται εις τον 5ον άρθρον της παρούσης Συμβάσεως όπως μεταξύ άλλων:

- α. δηλώσωσι κολάσιμον κατά νόμον παράβασιν, πάσαν διάδοσιν ιδεών βασιζομένων επί της φυλετικής ανωτερότητος και μίσους, παρότρυνσιν προς φυλετικήν διάκρισιν, ως και πράξεις βίας ή παρότρυνσιν προς διάπραξιν τοιούτων πράξεων εναντίον οιασδήποτε φυλής, ή ομάδος προσώπων άλλου χρώματος ή εθνολογικής προελεύσεως και επίσης την χορήγησιν πάσης βοηθείας δια φυλετικάς δραστηριότητας, περιλαμβανομένης και της χρηματοδοτήσεως αυτών,
- β. δηλώσωσι τας παρανόμους οργανώσεις και απαγορεύσωσι τας οργανώσεις ταύτας ως και τας δραστηριότητας οργανωμένης προπαγάνδας και πάντα άλλον τύπον προπαγανδιστικής δραστηριότητος αίτινες παροτρύνουσιν εις την φυλετικήν διάκρισιν και αίτινες ενθαρρύνουσιν αυτήν και όπως δηλώσωσιν ως υπό του νόμου κολάσιμον αδίκημα την συμμετοχήν εις τοιαύτας οργανώσεις ή τοιαύτας δραστηριότητας,
- γ. όπως μη επιτρέπωσιν εις τας δημοσίας Αρχάς ουδέ εις τα δημόσια ιδρύματα, εθνικά ή τοπικά, την παρότρυνσιν προς φυλετικήν διάκρισιν ή ενθάρρυνσιν αυτής.»

² www.refworld.org (χ.χ.). Διεθνής Σύμβαση για την Κατάργηση κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c2aff2b2>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

5. Ανάλυση του Άρθρου 4 της Διεθνούς Σύμβασης με τη βοήθεια των Γενικών Συστάσεων της Επιτροπής

• Η έννοια της ρητορικής μίσους

Αν και η Σύμβαση δεν ορίζει ρητώς τη ρητορική μίσους, έννοια που δεν χρησιμοποιείται εκτενώς στο κείμενο της πρώτης, η Επιτροπή έχει κατορθώσει να διακρίνει και να ονοματίσει τέτοια φαινόμενα, χρησιμοποιώντας τα εργαλεία που της παρέχουν συγκεκριμένα άρθρα της Σύμβασης.³ Σύμφωνα με την επίσημη «Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης των Ηνωμένων Εθνών για τη Ρητορική Μίσους» του 2019, δεν υπάρχει κανένας διεθνής νομικός ορισμός για τη ρητορική μίσους, ενώ ο χαρακτηρισμός του τι περιλαμβάνει και προάγει το μίσος είναι καθαυτός αμφιλεγόμενος και αμφισβητούμενος.

Στο κείμενο αυτό ο όρος ρητορική μίσους ορίζεται ως:

«οποιοδήποτε είδος επικοινωνίας υπό τη μορφή προφορικού, γραπτού λόγου είτε συμπεριφοράς, που εξαπολύει επίθεση ή μεταχειρίζεται υποτιμητική ή μεροληπτική γλώσσα αναφορικά με ένα άτομο ή μια ομάδα με βάση το ποιος ή ποιοι είναι, με άλλα λόγια, βάσει της θρησκείας, της εθνικότητας, της ιθαγένειας, της φυλής, του χρώματος, της καταγωγής, του φύλου ή άλλου χαρακτηριστικού της ταυτότητας αυτού ή αυτής (της ομάδας).»⁴

Συχνά η ρητορική μίσους πηγάζει από και τροφοδοτεί τη μισαλλοδοξία και το μίσος και ο αντίκτυπός της ρητορικής σχετίζεται ιδίως με:

- την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,
- την πρόληψη αποτρόπαιων εγκλημάτων (όπως είναι η γενοκτονία),
- την αντιμετώπιση τόσο της τρομοκρατίας και του εξτρεμισμού όσο και των βίαιων κινημάτων κατά της τρομοκρατίας,
- την πρόληψη της βίας με βάση το φύλο,
- την προστασία των προσφύγων,
- τον αγώνα κατά όλων των μορφών ρατσισμού και διακρίσεων,
- την προστασία των μειονοτήτων,
- τη διατήρηση της ειρήνης και την ενίσχυση των γυναικών, των παιδιών και της νεολαίας.

Σε αντίθεση με το Διεθνές Δίκαιο, τα Ηνωμένα Έθνη δεν απαγορεύουν τη ρητορική μίσους μόνο όταν αυτή συνιστά υποκίνηση σε διακρίσεις, εχθρότητα και βία, αλλά αντιλαμβάνονται τον όρο αυτό ως κάτι ευρύτερο, με σκοπό να αντιμετωπίσουν και να

³ United Nations (2013). Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation No. 35, Combating racist hate speech. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/docid/53f457db4.html>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

⁴ United Nations (χ.χ.). What is hate speech?. Διαθέσιμο στο: https://www.un.org/en/hate-speech/understanding-hate-speech/what-is-hate-speech?gclid=CjwKCAjw_uGmBhBREiwAeOfsd3dCd0yt3KS3RD3mRfSbhHeYOfN3lXKi7N3nx0Nb12t7jUa0JSDqxoCys4QAvD_BwE. Ανακτήθηκε στις 03/09/23.

πατάξουν όλες τις μορφές λόγου και συμπεριφορών που προάγουν το μίσος, έστω και έμμεσα. Έτσι, η ρητορική μίσους καταλαμβάνει τρία επίπεδα:⁵

1. **Κορυφαίο επίπεδο** - σοβαρότερες μορφές ρητορικής μίσους (γενοκτονία, υποκίνηση σε μίσος και κακουργηματικές πράξεις κατά ορισμένης φυλής, θρησκείας, εθνικότητας κ.τ.λ.). Οι μορφές αυτές απαγορεύονται και από το Διεθνές Δίκαιο.
2. **Μεσαίο επίπεδο** - μορφές έκφρασης που μπορούν να περιορίζονται σύμφωνα το άρθρο 19 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, αν η απαγόρευσή τους προβλέπεται από νόμο, έχει νόμιμο σκοπό (π.χ. τον σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων, συμπεριλαμβανομένων της ισότητας, της απαγόρευσης των διακρίσεων και της προστασίας της δημόσιας τάξης) και κρίνεται απαραίτητη και αναλογική σε μια δημοκρατική κοινωνία.
3. **Κατώτερο επίπεδο** - μορφές έκφρασης και συμπεριφοράς που δεν πρέπει να απαγορεύονται, παρόλο που μπορεί να συνεισφέρουν στη διασπορά μίσους και διχασμού, διότι συνιστούν άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματος στην ελεύθερη έκφραση (π.χ. σοκαριστικός/προσβλητικός λόγος, άρνηση ιστορικών γεγονότων και ιδίως θηριωδών εγκλημάτων όπως είναι η γενοκτονία, βλασφημία/ λόγος που στρέφεται κατά θρησκείας, παραπληροφόρηση).

● Ανάλυση του Αρθρου 4

Η ανάγκη εξάλειψης της ρητορικής μίσους και της οργανωμένης υποκίνησης στη ρατσιστική βία, σε μία εποχή έντονης ανησυχίας για την αναβίωση αυταρχικών ιδεολογιών και ιδεολογιών με ρατσιστικό περιεχόμενο, οδήγησε τους Συντάκτες της παρούσας Σύμβασης στην υιοθέτηση του άρθρου 4.⁶ Η εν λόγω διάταξη απαιτεί την ενεργοποίηση όλων των νομοθετικών, εκτελεστικών, διοικητικών και οικονομικών οργάνων καθενός συμβαλλομένου κράτους για την υιοθέτηση νέων προγραμμάτων, πολιτικών και στρατηγικών και τη θέσπιση των αναγκαίων μέτρων, «άμεσων και θετικών» για την καταπολέμηση τέτοιων κοινωνικών παθογενειών.⁷

Συγκεκριμένα, το άρθρο 4 προβλέπει την εκδήλωση νομοθετικής δραστηριότητας εκ μέρους των συμβαλλομένων κρατών, με την υποχρέωση ποινικοποίησης ορισμένων σοβαρών μορφών ρατσιστικής συμπεριφοράς. Τα κράτη οφείλουν να αναγνωρίσουν ως αδικήματα που τιμωρούνται από τον νόμο και να ποινικοποίησουν πέντε μορφές διακριτικής μεταχείρισης και συμπεριφοράς: α) τη με

⁵ United Nations (χ.χ.). Strategy and Plan of Action on Hate Speech. σ.2. Διαθέσιμο στο: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/advising-and-mobilizing/Action_plan_on_hate_speech_EN.pdf. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

⁶ United Nations (1993). Committee on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, General recommendation XV on article 4 of the Convention, παράγραφος 1. Διαθέσιμο στο: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2FCERD%2FGEC%2F7487&Lang=en. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

⁷ United Nations (2013). Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation No. 35, Combating racist hate speech. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/docid/53f457db4.html>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

οποιονδήποτε τρόπο διάδοση ιδεών φυλετικής υπεροχής, β) την υποκίνηση μίσους, βίας, περιφρόνησης και διακρίσεων κατά ομάδων πληθυσμού με βάση τη φυλή, το χρώμα, την εθνική προέλευση ή καταγωγή, γ) πράξεις βίας, προσβολές και εξευτελιστική μεταχείριση ανθρώπων ή ομάδων πληθυσμού, δ) την υποκίνηση σε τέτοιες πράξεις για τους παραπάνω λόγους καθώς και ε) τη χρηματοδότηση ή την υποστήριξη δραστηριοτήτων που προωθούν ρατσιστικές συμπεριφορές και τη ρητορική μίσους.⁸ Επίσης, το εν λόγω άρθρο υποχρεώνει τα κράτη να αναγνωρίσουν ως παράνομες και να απαγορεύσουν τις προπαγανδιστικές οργανώσεις και τις οργανωμένες δράσεις που προωθούν τη ρητορική μίσους και τις φυλετικές διακρίσεις, καθώς και να ποινικοποιήσουν την οποιαδήποτε μορφή συμμετοχής σε αυτές.⁹ Οι προαναφερθείσες υποχρεώσεις δεσμεύουν, τέλος, και όλα τα δημόσια και διοικητικά όργανα ενός κράτους, τα οποία σε περίπτωση που εκδηλώσουν τέτοια παράνομη ρατσιστική συμπεριφορά, έρχονται αντιμέτωπα και με κυρώσεις πειθαρχικού χαρακτήρα.¹⁰

Είναι σημαντικό να τονιστεί, ότι το άρθρο 4 έχει δεσμευτική ισχύ για όλα τα συμβαλλόμενα κράτη, με την έννοια ότι αυτά δεν αναλαμβάνουν μόνο την υποχρέωση να νομοθετήσουν για την απαγόρευση και την ποινικοποίηση των φαινομένων ρητορικής μίσους και ρατσιστικής συμπεριφοράς, αλλά και την υποχρέωση να επαγρυπνούν και να διασφαλίζουν την τήρηση και την αποτελεσματική επιβολή της νομοθεσίας αυτής.¹¹ Βέβαια, σε κάθε περίπτωση νομοθετικής ή εκτελεστικής ενέργειας, τα κράτη οφείλουν να ενεργούν συμφώνως προς την αρχή της αναλογικότητας, θεσπίζοντας ή εφαρμόζοντας μέτρα κατάλληλα, αναγκαία και ανάλογα προς τη φύση, την έκταση, τη βαρύτητα και τον αντίκτυπο της προσβολής.¹²

⁸ United Nations (2013). Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation No. 35, Combating racist hate speech. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/docid/53f457db4.html>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

⁹ United Nations (2013). Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation No. 35, Combating racist hate speech. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/docid/53f457db4.html>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

¹⁰ United Nations (2013). Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation No. 35, Combating racist hate speech. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/docid/53f457db4.html>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

¹¹ United Nations (1993). Committee on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, General recommendation XV on article 4 of the Convention, παράγραφος 2. Διαθέσιμο στο: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2FCERD%2FGEC%2F7487&Lang=en

¹² United Nations (2013). Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation No. 35, Combating racist hate speech. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/docid/53f457db4.html>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

6. Ειδικότερα Ζητήματα

6.1. Φυλετική Προπαγάνδα στην Εργασία

Παρά την αδιάλειπτη προσπάθεια των κρατών- μερών για την εδραίωση της φυλετικής ισότητας στο εργασιακό περιβάλλον και παρά τη θέσπιση νόμων και ποικίλων νομοθετημάτων κατά των διακρίσεων σε έναν αξιοσημείωτο αριθμό χωρών, οι διακρίσεις στην αγορά εργασίας βασιζόμενες στη φυλετική ή εθνική καταγωγή παραμένουν ένα σημαντικό και διαδεδομένο ζήτημα στον εργασιακό χώρο¹³.

Οι διακρίσεις αυτές παρατηρούνται τόσο κατά το στάδιο της πρόσληψης όσο και σε αρκετά σημεία της εργασιακής απασχόλησης, όπως ενδεικτικά εμφανίζονται στις ευκαιρίες για επαγγελματική ανέλιξη, στην πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση, στις αμοιβές, στους όρους απόλυτης και γενικότερα στις συνθήκες εργασίας. Υπό τις τρέχουσες περιστάσεις, ένα υψηλό ποσοστό εργαζομένων απλώς και μόνο λόγω των φυλετικών του χαρακτηριστικών εργάζεται κάτω από μη βιώσιμες συνθήκες, αντιμετωπίζει δυσκολίες στην εξεύρεση εργασίας ή ακόμα υφίσταται επαναλαμβανόμενες παραβιάσεις των εργασιακών του δικαιωμάτων. Η διάκριση λόγω φυλής μπορεί, ακόμη, να περιλαμβάνει τη δυσμενή μεταχείριση κάποιου ατόμου, επειδή είναι παντρεμένο (ή σχετίζεται) με ένα άτομο συγκεκριμένης φυλής ή χρώματος.

Θεμελιώδη παράγοντα στην ύπαρξη όλων των παραπάνω καταστάσεων διαδραματίζει η φυλετική προπαγάνδα, η οποία εξακολουθεί να δημιουργεί έντονες ανισότητες στα εργασιακά περιβάλλοντα. Στα τελευταία συνεχίζουμε να συναντάμε διάφορες μορφές ρητορικής μίσους, οι οποίες περιλαμβάνουν τη δυσμενή μεταχείριση ενός αιτούντος/ μίας αιτούσας ή ενός εργαζομένου/ μίας εργαζόμενης, επειδή είναι συγκεκριμένης φυλής ή λόγω προσωπικών χαρακτηριστικών που σχετίζονται με τη φυλή (όπως η υφή των μαλλιών, το χρώμα του δέρματος ή ορισμένα χαρακτηριστικά του προσώπου).

Μέχρι και σήμερα, είναι ευρέως διαδεδομένο το φαινόμενο της εργασιακής εκμετάλλευσης αλλοδαπών εργαζομένων, η οποία αυξάνεται σε παγκόσμια κλίμακα εξαιτίας της έντονης κινητικότητας των πληθυσμών, της διόγκωσης των ανισοτήτων αλλά και της φυλετικής προπαγάνδας. Πολλοί πληθυσμοί είναι καταδικασμένοι λόγω της φυλετικής τους καταγωγής και της συνεχούς αναπαραγωγής απόψεων που υποστηρίζουν αυτήν τη φυλετική προπαγάνδα, να ζουν κάτω από άθλιες εργασιακές συνθήκες, μη έχοντας τα απαραίτητα εφόδια που (θα έπρεπε να) δικαιούνται βάσει νομοθεσίας, όπως η ασφάλεια, το ωράριο εργασίας ή η μεταχείριση με σεβασμό και αξιοπρέπεια.

Αυτή η κατάσταση πέρα από τις αναμφισβήτητες επιπτώσεις που προκαλεί σε ατομικό επίπεδο, πλήγτει αναπόφευκτα και το κοινωνικό σύνολο, αφού δεν

¹³ COUNCIL OF EUROPE (χ.χ.). EUROPEAN COMMISSION AGAINST RACISM AND INTOLERANCE (ECRI). Combating racism and racial discrimination in employment- ECRI General Policy Recommendation No. 14: Key Topics. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-14-key-topics-combating-racism-a/16808b763d/>. Ανακτήθηκε 03/09/23.

προσφέρονται ίσες ευκαιρίες. Το γεγονός αυτό οδηγεί τόσο στη μη αξιοποίηση των δυνατοτήτων ικανών ατόμων που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη όσο και στην επιδείνωση των κοινωνικών ανισοτήτων και εντάσεων. Αντιθέτως, είναι προφανές ότι η εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων στην απασχόληση θα είχε ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση ενός ενισχυμένου εργατικού δυναμικού, το οποίο θα είναι σε θέση να προσφέρει στους εργοδότες και στις εργοδότριες μια εκτεταμένη δεξαμενή ταλέντων, συμβάλλοντας έτσι και στην επιτυχία των επιχειρήσεων.

Η απουσία ολοκληρωμένων πολιτικών κατά των διακρίσεων επιτρέπει στις προκαταλήψεις να παραμένουν ανεξέλεγκτες. Επιπλέον, οι οργανωτικές κουλτούρες που στερούνται ποικιλομορφίας και πρωτοβουλιών ένταξης προωθούν ακούσια πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις.

Για τον λόγο αυτό έχουν γίνει συστάσεις στα κράτη- μέρη με επίκεντρο αυτών την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων στον τομέα της απασχόλησης, ενθαρρύνοντας τις κυβερνήσεις να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα για τη δημιουργία δίκαιων και χωρίς αποκλεισμούς χώρων εργασίας που ωφελούν τόσο τα άτομα όσο και την κοινωνία γενικότερα. Για την αντιμετώπιση του φαινομένου, προτείνεται η διοργάνωση εκδηλώσεων σεμιναριακού και επιμορφωτικού περιεχομένου από τα κράτη-μέρη, απευθυνόμενα σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και κυρίως σε εργοδότες και εργοδότριες, για την ορθή ενημέρωση σχετικά με τα εργασιακά και ανθρώπινα δικαιώματα, ώστε να αποφεύγονται καταπατήσεις και να περιοριστεί η ρητορική μίσους στους εργασιακούς χώρους.

6.2. Φυλετική Προπαγάνδα και προσφυγικό

Τα τελευταία χρόνια η εισροή προσφυγικού ρεύματος και εκτοπισμένων βρίσκεται στο αποκορύφωμά της στη σύγχρονη ιστορία. Με αφορμή, λοιπόν, την Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων και λαμβάνοντας υπόψη τη ραγδαία επιδείνωση του φαινομένου, ο Ύπατος Αρμοστής για τους πρόσφυγες υπογράμμισε την ανάγκη να αναγνωρίσουμε πως ο ρατσισμός συχνά αναγκάζει τους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους, όχι απλώς τις συγκρούσεις¹⁴.

Είναι γεγονός ότι ο ρατσισμός εμποδίζει τους πρόσφυγες να βρουν ασφάλεια κατά τη διάρκεια της μετακίνησής τους. Ο λόγος για τον οποίο συμβαίνει αυτό αποδίδεται στην κρατούσα αντίληψη των πολιτών ότι οι πρόσφυγες είναι μια «απειλή» για αυτούς/ αυτές. Η φυλετική προπαγάνδα σχετικά με το προσφυγικό ζήτημα καθιστά δυσκολότερη την ύπαρξη ασφάλειας για εκείνους/ εκείνες, καθώς ενισχύεται η υπάρχουσα άποψη ότι οι τελευταίοι/ οι τελευταίες όχι μόνο δεν μπορούν να

¹⁴ UNHCR (2023). High Commissioner's message on the International Day for the Elimination of Racial Discrimination. Διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/news/high-commissioners-message-international-day-elimination-racial-discrimination>. Ανακτήθηκε στις 03/09/23.

εναρμονιστούν στις χώρες υποδοχής, αλλά και εκτοπίζουν τους/ τις πολίτες του ήδη υπάρχοντα πληθυσμού από την εργασία τους.

Η μετανάστευση προς τις ευρωπαϊκές χώρες, βέβαια, δεν αποτελεί «καινούργιο» φαινόμενο¹⁵. Ωστόσο, η βαθμιαία αύξηση των εισερχόμενων ανθρώπων στον ευρωπαϊκό χώρο, η οποία κορυφώθηκε το 2015 με την είσοδο περισσότερων από 1.110.000 ατόμων, οδήγησε στο να αναγνωριστεί πλέον ως «προσφυγική-μεταναστευτική κρίση». Σκεπτόμενοι/ σκεπτόμενες ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει τη λειτουργία της στη διατήρηση της ζώνης ελεύθερης κυκλοφορίας, γνωστής ως ζώνης Schengen, μπορούμε να κατανοήσουμε την επίδραση που ασκούν οι μαζικές μετακινήσεις των αιτούντων/ αιτουσών άσυλο στην πολιτική διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.

Μέσα στο πολυδιάστατο αυτό προσφυγικό ζήτημα, συναντάμε ένα ακόμη εμπόδιο, αυτό των περιοριστικών πολιτικών ασύλου. Η αργή λήψη αποφάσεων συνοδεύεται από αργές διαδικασίες παροχής πολιτικού ασύλου, γεγονός που εντείνει το φαινόμενο. Με την έναρξη της προσφυγικής κρίσης, τα κέντρα υποδοχής ('hotspot') και ταυτοποίησης που δημιουργήθηκαν για τους αιτούντες/ τις αιτούσες άσυλο αποτελέσαν σημαντικό κομμάτι της ευρωπαϊκής πολιτικής για τη διαχείριση της εν λόγω κατάστασης. Έχοντας επιβιώσει εξαιρετικά δύσκολες καταστάσεις κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους βρίσκονται περιορισμένοι/ περιορισμένες για μήνες σε επικίνδυνες και απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης. Άνθρωποι που έφτασαν στις χώρες υποδοχής, για να αναζητήσουν ασφάλεια, ξεφεύγοντας από εμπόλεμες ζώνες, από αφιλόξενες και επικίνδυνες συνθήκες διαβίωσης στις χώρες καταγωγής τους, καταλήγουν να εκτίθενται εκ νέου σε ψυχοτραυματικές καταστάσεις, ενώ συχνά φοβούνται για το μέλλον τους.

Για τον λόγο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να καταπολεμηθούν τόσο η βλαβερή ρητορική όσο και οι περιοριστικές πολιτικές ασύλου που βλάπτουν τους πρόσφυγες και τους αφαιρούν τόσο τα δικαιώματα όσο και την αξιοπρέπειά τους. Είναι επιτακτική η ανάγκη διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καταπολέμησης των διακρίσεων και ενίσχυσης του αμοιβαίου σεβασμού.

Η αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους, βέβαια, απαιτεί την αναγνώριση όχι μόνο της διάχυτης παρουσίας της στις κοινωνίες αλλά και των παραπάνω επιπτώσεών της στα εκτοπισμένα άτομα. Θεωρείται περισσότερο απαραίτητο από ποτέ να αμφισβητήσουμε τα στερεότυπα, να συνεργαστούμε με τους πρόσφυγες που έχουν βιώσει διακρίσεις και να καταπολεμήσουμε την παραπληροφόρηση που εμποδίζει την ενσωμάτωση και την ασφάλειά τους. Είναι σημαντικό, ακόμα, να εξετάζουμε εξονυχιστικά και εντατικά τους θεσμούς για τις φυλετικές ανισότητες και προκαταλήψεις. Τα κράτη-μέρη, από τη μεριά τους, θα πρέπει να θεσπίσουν πολιτικές ασύλου χωρίς αποκλεισμούς. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους

¹⁵ Διπλωματική εργασία Καζάκου Ευαγγελία: EU borders security and the precarious of refugees: gender dimension of EU forced migration management (2022). Διαθέσιμο στο: http://pandemos.panteion.gr/getfile.php?uri=http://localhost:8080/fedora/objects/id:21380/datastreams/PDF1/content&mimetype=application%2Fpdf&filename=53PMS_KazakouEu_5320M016.pdf. Ανακτήθηκε στις 03/09/23.

Πρόσφυγες έχει δεσμευτεί να είναι αντιρατσιστική και να συνεργαστεί με διάφορες οντότητες για την προώθηση δύκαιων πολιτικών και πρακτικών¹⁶. Όλοι και όλες οφείλουν να συμμετάσχουν στον τερματισμό συμπεριφορών που διαιωνίζουν τη φυλετική αδικία!

6.3. Θρησκευτικοί Φορείς και Ρητορική Μίσους

Η θρησκεία κατέχει σημαντική θέση στη ζωή των ανθρώπων και επηρεάζει εν γένει την κοινωνική πραγματικότητα. Οι θρησκευτικοί φορείς, δηλαδή οι θρησκευτικοί σχηματισμοί και κοινότητες, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των πεποιθήσεων, της νοοτροπίας και της συνείδησης των ανθρώπων μέσω της διδασκαλίας του δόγματός τους, των εκδηλώσεων λατρείας και των τελετουργιών τους. Οι άνθρωποι τείνουν να ακολουθούν και να τηρούν τους θρησκευτικούς νόμους και τις θρησκευτικές επιταγές, προσαρμόζοντας συχνά την κοινωνική συμπεριφορά και τη στάση τους στα διδάγματα του θρησκευτικού τους φρονήματος.¹⁷

Ουσιώδες στοιχείο των δημοκρατικών κοινωνιών αποτελεί η κατοχύρωση του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας, το οποίο πέρα από τη συνταγματική του κατοχύρωση στις εθνικές έννομες τάξεις των κρατών- μερών, κατοχυρώνεται και προστατεύεται σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο και συγκεκριμένα στο άρθρο 10 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ), στο άρθρο 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και στο άρθρο 18 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ).¹⁸

Το εν λόγω δικαίωμα αποτελεί έκφανση αφενός του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, απολαμβάνοντας το προστατευτικό του καθεστώς, καθώς εκδηλώνεται με τη δημιουργία θρησκευτικών ενώσεων και κοινοτήτων που χαρακτηρίζονται από αυτονομία, και αφετέρου του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης, αφού μέσω της διδασκαλίας και των θρησκευτικών τελετουργιών, οι θρησκευτικοί εκπρόσωποι ασκούν επιρροή και διευρύνουν τον κύκλο των πιστών¹⁹,

¹⁶ UNHCR (2023). High Commissioner's message on the International Day for the Elimination of Racial Discrimination. Διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/news/high-commissioners-message-international-day-elimination-racial-discrimination>. Ανακτήθηκε στις 03/09/23.

¹⁷Μεταπτυχιακή εργασία «Μελέτη ειδήσεων γραφικών θρησκευτικών σε δίδων» Ψαρρού Σοφία, Σελίδα 19. (2022). Διαθέσιμη στο:

<https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/24278/%ce%94%ce%99%ce%a0%ce%9b%ce%a9%ce%9c%ce%91%ce%a4%ce%99%ce%9a%ce%97%20%ce%9f%ce%9b%ce%9f%ce%9a%ce%9b%ce%97%ce%a1%ce%a9%ce%9c%ce%95%ce%9d%ce%97%202.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

¹⁸ Βλαχόπουλος, Σ. (2022), ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, σ. 255-256

¹⁹ Παπαδοπούλου Λ., Αναγνωστοπούλου Δ. (2019), Ρητορική μίσους και αυτονομία των θρησκευτικών κοινοτήτων στην Ευρώπη, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα, σ. 368. Διαθέσιμο στο: https://www.academia.edu/40271216/2019_%CE%A1%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%BC%CE%AF%CF%83%CE%BF%CF%85%CF%82%CE%BA%CCE%B1%CE%B9%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%B8%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%BA%CE%B5

υποκείμενοι σε έναν εξαιρετικής σημασίας και σπουδαιότητας περιορισμό, την απαγόρευση της ρητορικής μίσους. Είναι γεγονός ότι η ρητορική μίσους έχει αποτελέσει και συνεχίζει να αποτελεί τον πυρήνα πολλών θρησκευτικών κοινοτήτων, στις οποίες οι εκπρόσωποί τους (ιερείς, θρησκευτικοί αξιωματούχοι, θρησκευτικοί λειτουργοί) υποστηρίζουν θέσεις που διαδίδουν τη φυλετική προπαγάνδα, καλλιεργούν και υποκινούν το μίσος για πρόσωπα ή πληθυσμιακές ομάδες διαφορετικού χρώματος, φυλής, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής.²⁰

Αναμφισβήτητα, η ρητορική μίσους που εκπορεύεται από αυτούς τους εκπροσώπους και τους ηγέτες των θρησκευτικών κοινοτήτων- έχοντας τη μορφή δημόσιου λόγου ή διδασκαλίας που στρέφεται κατά προσώπων με συγκεκριμένη ταυτότητα (καταγωγή , θρησκευτικό δόγμα, σεξουαλικό προσανατολισμό)- και που προάγει το μίσος και την προκατάληψη κατά του συνόλου της ομάδας, ευθύνεται για την τέλεση πολλών εγκλημάτων μίσους και τρομοκρατικών ενεργειών. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Sharia4Belgium, ενός ισλαμικού θρησκευτικού σχηματισμού, του οποίου οι ενέργειες χαρακτηρίστηκαν από το ΕΔΔΑ ως «ρητορική μίσους».²¹ Αυτή, βέβαια, απαγορεύεται ως περιορισμός του

[https://www.academia.edu/40271216/2019_%CE%A1%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%81%CE% B9%CE%BA%CE%AE%CE%BC%CE%AF%CF%83%CE%BF%CF%85%CF%82_%CE%BA%C E%B1%CE%95%CF%85%CF%81%CE%8E%CF%80%CE%BD%CE%83%CE%9B%CE% B5%CE%9B%CE%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%88%CE%8C%CE%84%CE% B7%C F%84%CE%95%CE%BC%CF%80%CE% B5%CF%81%CE% B9%CE%BB%CE% B7%CF%80%CE%84%CE% B9%CE%BA%CE%AE%CE% B5%CF%85%CF%81%CE%89%CE%80%CE% B1%CF%8A%C E%BA%CE%AE%CE%80%CE%BF%CE%BB%CE% B9%CF%84%CF%8C%CF%84%CE% B7%C F%84%CE% B1%CE%91%CE% B8%CE%AE%CE%BD%CE% B1%CE% A0%CE% B1%CF%80%CE% B6%CE%AE%CF%83%CE% B7%CF%82_2019_339_376](https://www.academia.edu/40271216/2019_%CE%A1%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%81%CE% B9%CE%BA%CE%AE%CE%BC%CE%AF%CF%83%CE%BF%CF%85%CF%82_%CE%BA%C E%B1%CE%95%CF%85%CF%81%CE%8E%CF%80%CE%BD%CE%83%CE%9B%CE% B5%CE%9B%CE%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%85%CE%94%CE%91%CE%BD%CE% B1%CE%83%CE%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%88%CE%8C%CE%84%CE% B7%C F%84%CE%95%CE%BC%CF%80%CE% B5%CF%81%CE% B9%CE%BB%CE% B7%CF%80%CE%84%CE% B9%CE%BA%CE%AE%CE% B5%CF%85%CF%81%CE%89%CE%80%CE% B1%CF%8A%C E%BA%CE%AE%CE%80%CE%BF%CE%BB%CE% B9%CF%84%CF%8C%CF%84%CE% B7%C F%84%CE% B1%CE%91%CE% B8%CE%AE%CE%BD%CE% B1%CE% A0%CE% B1%CF%80%CE% B6%CE%AE%CF%83%CE% B7%CF%82_2019_339_376). Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

²⁰ Παπαδοπούλου Λ., Αναγνωστοπούλου Δ. (2019), Ρητορική μίσους και αυτονομία των θρησκευτικών κοινοτήτων στην Ευρώπη, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα, σ. 339-341. Διαθέσιμο στο: https://www.academia.edu/40271216/2019_%CE%A1%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%81%CE% B9%CE%BA%CE%AE%CE%BC%CE%AF%CF%83%CE%BF%CF%85%CF%82_%CE%BA%C E%B1%CE%95%CF%85%CF%81%CE%8E%CF%80%CE%BD%CE%83%CE%9B%CE% B5%CE%9B%CE%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%88%CE%8C%CE%84%CE% B7%C F%84%CE%95%CE%BC%CF%80%CE% B5%CF%81%CE% B9%CE%BB%CE% B7%CF%80%CE%84%CE% B9%CE%BA%CE%AE%CE% B5%CF%85%CF%81%CE%89%CE%80%CE% B1%CF%8A%C E%BA%CE%AE%CE%80%CE%BF%CE%BB%CE% B9%CF%84%CF%8C%CF%84%CE% B7%C F%84%CE% B1%CE%91%CE% B8%CE%AE%CE%BD%CE% B1%CE% A0%CE% B1%CF%80%CE% B6%CE%AE%CF%83%CE% B7%CF%82_2019_339_376. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

²¹ Παπαδοπούλου Λ., Αναγνωστοπούλου Δ. (2019), Ρητορική μίσους και αυτονομία των θρησκευτικών κοινοτήτων στην Ευρώπη, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα, σ. 369. Διαθέσιμο στο: https://www.academia.edu/40271216/2019_%CE%A1%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%81%CE% B9%CE%BA%CE%AE%CE%BC%CE%AF%CF%83%CE%BF%CF%85%CF%82_%CE%BA%C E%B1%CE%95%CF%85%CF%81%CE%8E%CF%80%CE%BD%CE%83%CE%9B%CE% B5%CE%9B%CE%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%88%CE%8C%CE%84%CE% B7%C F%84%CE%95%CE%BC%CF%80%CE% B5%CF%81%CE% B9%CE%BB%CE% B7%CF%80%CE%84%CE% B9%CE%BA%CE%AE%CE% B5%CF%85%CF%81%CE%89%CE%80%CE% B1%CF%8A%C E%BA%CE%AE%CE%80%CE%BF%CE%BB%CE% B9%CF%84%CF%8C%CF%84%CE% B7%C F%84%CE% B1%CE%91%CE% B8%CE%AE%CE%BD%CE% B1%CE% A0%CE% B1%CF%80%CE% B6%CE%AE%CF%83%CE% B7%CF%82_2019_339_376

δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης και δεν μπορεί δικαιολογηθεί ούτε στο πλαίσιο της θρησκευτικής ελευθερίας.²²

Ωστόσο, αποτελεί αμφιλεγόμενο ζήτημα η λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων εναντίων θρησκευτικών ενώσεων που προάγουν τη φυλετική προπαγάνδα και τη ρητορική μίσους. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, προληπτικά μέτρα (απαγόρευση ίδρυσης θρησκευτικής ένωσης) λόγω υποψίας παρανόμων σκοπών δύσκολα θα μπορούσαν να θεωρηθούν θεμιτά στο πλαίσιο της αρχής της δημοκρατικής κοινωνίας και του πλουραλισμού, ενώ για τα κατασταλτικά μέτρα (διάλυση θρησκευτικών σωματείων) χρειάζεται οι προϋποθέσεις να είναι ιδιαίτερα αυστηρές και να εξετάζονται συγκεκριμένα κάθε περίπτωση.²³

E% B1% CE% B9 % CE% B1% CF% 85% CF% 84% CE% BF% CE% BD% CE% BF% CE% BC% CE% AF%
CE% B1 % CF% 84% CF% 89% CE% BD % CE% B8% CF% 81% CE% B7% CF% 83% CE% BA% CE% B5
% CF% 85% CF% 84% CE% B9% CE% BA% CF% 8E% CE% BD % CE% BA% CE% BF% CE% B9% CE% B
D% CE% BF% CF% 84% CE% AE% CF% 84% CF% 89% CE% BD % CF% 83% CF% 84% CE% B7% CE% B
D % CE% 95% CF% 85% CF% 81% CF% 8E% CF% 80% CE% B7 % CF% 83% CE% B5 % CE% 9B % CE%
A0% CE% B1% CF% 80% CE% B1% CE% B4% CE% BF% CF% 80% CE% BF% CF% 8D% CE% BB% CE%
BF% CF% 85 % CE% 94 % CE% 91% CE% BD% CE% B1% CE% B3% CE% BD% CF% 89% CF% 83% CF
% 84% CE% BF% CF% 80% CE% BF% CF% 8D% CE% BB% CE% BF% CF% 85 % CE% B5% CF% 80% CE
% B9% CE% BC % CE% A0% CF% 81% CE% BF% CF% 82 % CE% BC% CE% B9% CE% B1 % CF% 83%
CF% 85% CE% BC% CF% 80% CE% B5% CF% 81% CE% B9% CE% BB% CE% B7% CF% 80% CF% 84% C
E% B9% CE% BA% CE% AE % CE% B5% CF% 85% CF% 81% CF% 89% CF% 80% CE% B1% CF% 8A% C
E% BA% CE% AE % CF% 80% CE% BF% CE% BB% CE% B9% CF% 84% CF% 8C% CF% 84% CE% B7% C
F% 84% CE% B1 % CE% 91% CE% B8% CE% AE% CE% BD% CE% B1 % CE% A0% CE% B1% CF% 80%
CE% B1% CE% B6% CE% AE% CF% 83% CE% B7% CF% 82 2019 339 376. Ανακτήθηκε στις
03/09/2023

²² Παπαδοπούλου Λ., Αναγνωστοπύλου Δ. (2019), Ρητορική μίσους και αυτονομία των θρησκευτικών κοινοτήτων στην Ευρώπη, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα, σ. 343. Διαθέσιμο στο: [²³ Σισιλιάνος Λ.- Α. \(2017\), ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ, σ. 536.](https://www.academia.edu/40271216/2019 % CE% A1% CE% B7% CF% 84% CE% BF% CF% 81% CE% B9% CE% BA% CE% AE % CE% BC% CE% AF% CF% 83% CE% BF% CF% 85% CF% 82 % CE% BA% C E% B1% CE% B9 % CE% B1% CF% 85% CF% 84% CE% BF% CE% BD% CE% BF% CE% BC% CE% AF% CE% B1 % CF% 84% CF% 89% CE% BD % CE% B8% CF% 81% CE% B7% CF% 83% CE% BA% CE% B5 % CF% 85% CF% 84% CE% B9% CE% BA% CF% 8E% CE% BD % CE% BA% CE% BF% CE% B9% CE% B D% CE% BF% CF% 84% CE% AE% CF% 84% CF% 89% CE% BD % CF% 83% CF% 84% CE% B7% CE% B D % CE% 95% CF% 85% CF% 81% CF% 8E% CF% 80% CE% B7 % CF% 83% CE% B5 % CE% 9B % CE% A0% CE% B1% CF% 80% CE% B1% CE% B4% CE% BF% CF% 80% CE% BF% CF% 8D% CE% BB% CE% BF% CF% 85 % CE% 94 % CE% 91% CE% BD% CE% B1% CE% B3% CE% BD% CF% 89% CF% 83% CF % 84% CE% BF% CF% 80% CE% BF% CF% 8D% CE% BB% CE% BF% CF% 85 % CE% B5% CF% 80% CE % B9% CE% BC % CE% A0% CF% 81% CE% BF% CF% 82 % CE% BC% CE% B9% CE% B1 % CF% 83% CF% 85% CE% BC% CF% 80% CE% B5% CF% 81% CE% B9% CE% BB% CE% B7% CF% 80% CF% 84% C E% B9% CE% BA% CE% AE % CE% B5% CF% 85% CF% 81% CF% 89% CF% 80% CE% B1% CF% 8A% C E% BA% CE% AE % CF% 80% CE% BF% CE% BB% CE% B9% CF% 84% CF% 8C% CF% 84% CE% B7% C F% 84% CE% B1 % CE% 91% CE% B8% CE% AE% CE% BD% CE% B1 % CE% A0% CE% B1% CF% 80% CE% B1% CE% B6% CE% AE% CF% 83% CE% B7% CF% 82 2019 339 376. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023</p></div><div data-bbox=)

7. Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες

1. Δεδομένου ότι η φυλετική προπαγάνδα στον εργασιακό χώρο εξακολουθεί όχι μόνο να υφίσταται, αλλά και να αυξάνεται, πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο αυτό από τα κράτη- μέρη; Τι προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα μπορούν να ληφθούν σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο;
2. Με ποιους τρόπους μπορεί να σταματήσει η διάδοση της ρητορικής μίσους σε σχέση με το προσφυγικό ζήτημα; Σε τι ενέργειες χρειάζεται να προβούν τα κράτη- μέρη για την καλύτερη αντιμετώπιση των προσφύγων και των εκτοπισμένων;
3. Πώς μπορεί να προληφθεί η διάδοση της ρητορικής μίσους και της φυλετικής προπαγάνδας από τους θρησκευτικούς φορείς; Με ποιες τακτικές είναι δυνατό να εξαλειφθεί ή έστω να περιοριστεί η ήδη υφιστάμενη κατάσταση;

8. Ενδεικτικές επιλογές για πρόσθετη μελέτη

- Civics Academy SA (2019). What is Freedom of Expression and what is hate speech?. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=BZBP8JZOLSU>. Ανακτήθηκε στις 03/09/23.
- OSCE (χ.χ.) Hate Crime Reporting, Hate crime against Muslims. Διαθέσιμο στο: https://www.osce.org/files/f/documents/1/6/373441_1.pdf. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.
- United Nations (2019). Stopping Hate Speech. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=rnbcQT-b8ak>. Ανακτήθηκε στις 03/09/23.
- United Nations (2020). UN chief Global Appeal to Address and Counter COVID-19 Related Hate Speech. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=mueI3PzJ1FY>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.
- Η μηχανή αναζήτησης σχετικά με το ποιες διεθνείς συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει υπογράψει και κυρώσει κάθε κράτος του ΟΗΕ. Έμφαση πρέπει να δοθεί στο αν το συγκεκριμένο κράτος έχει υπογράψει και κυρώσει το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα: <https://indicators.ohchr.org/>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.
- ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ (χ.χ.) ΤΑ ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ: ΜΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ. Διαθέσιμο στο: <https://unric.org/el/%CE%84%CE%B1-%CE%87%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B1-%CE%85%CE%88%CE%BD%CE%B7-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%85%CE%89%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CF%84/>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.
- Οι εκθέσεις της Επιτροπής για κράτη- μέρη (με έμφαση κάθε εμπειρογνώμονας στο κράτος το οποίο εκπροσωπεί στην Επιτροπή) που είναι διαθέσιμες στο: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=9&DocTypeID=29. Ανακτήθηκε στις: 03/09/2023.
- Το κανάλι του Γραφείου του Υπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Youtube, το οποίο περιέχει πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό πάνω στα

ανθρώπινα δικαιώματα: <https://www.youtube.com/user/UNOHCHR>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.

9. Βιβλιογραφία

- Βλαχόπουλος, Σ. (2022), ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, σ. 255-256
- Νάσκου-Περράκη Π., Δικαιώματα του Ανθρώπου. Παγκόσμια και περιφερειακή προστασία. Θεωρία και Νομολογία. Εκδόσεις Σάκκουλα ,Γ έκδοση 2022
- Νάσκου-Περράκη Π., Τα Δικαιώματα του Παιδιού. τ, 4ος Εκδόσεις Σάκκουλα 2023
- Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ερμηνεία κατ'άρθρο, Λίνος Αλέξανδρος Σισιλίανος, Σελίδα 536.
- Σισιλιάνος Λ.- Α. (2017), ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ, σ. 536.

10. Ηλεκτρονικές Πηγές

- COUNCIL OF EUROPE (χ.χ.). EUROPEAN COMMISSION AGAINST RACISM AND INTOLERANCE (ECRI). Combating racism and racial discrimination in employment- ECRI General Policy Recommendation No. 14: Key Topics. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-14-key-topics-combating-racism-a/16808b763d>. Ανακτήθηκε 03/09/23.
- Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Committee on the Elimination of Racial Discrimination. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CERD/Pages/CERDIntro.aspx>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.
- UNHCR (2023). High Commissioner's message on the International Day for the Elimination of Racial Discrimination. Διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/news/high-commissioners-message-international-day-elimination-racial-discrimination>. Ανακτήθηκε στις 03/09/23.
- United Nations (1993). Committee on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, General recommendation XV on article 4 of the Convention, παράγραφος 1. Διαθέσιμο στο: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2FCERD%2FGEC%2F7487&Lang=en. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.
- United Nations (2013). Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation No. 35, Combating racist hate speech. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/docid/53f457db4.html>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.
- United Nations (χ.χ.). Strategy and Plan of Action on Hate Speech. σ.2. Διαθέσιμο στο: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/advising-and-mobilizing/Action_plan_on_hate_speech_EN.pdf. Ανακτήθηκε στις 03/09/2023.
- United Nations (χ.χ.). What is hate speech?. Διαθέσιμο στο: https://www.un.org/en/hate-speech/understanding-hate-speech/what-is-hate-speech?gclid=CjwKCAjw_uGmBhBREiwAeOfsd3dCd0yt3KS3RD3mRfSbhHeYOfN3IXKi7N3nx0sNb12t7jUa0JSDqxoCys4QAvD_BwE. Ανακτήθηκε στις 03/09/23.

